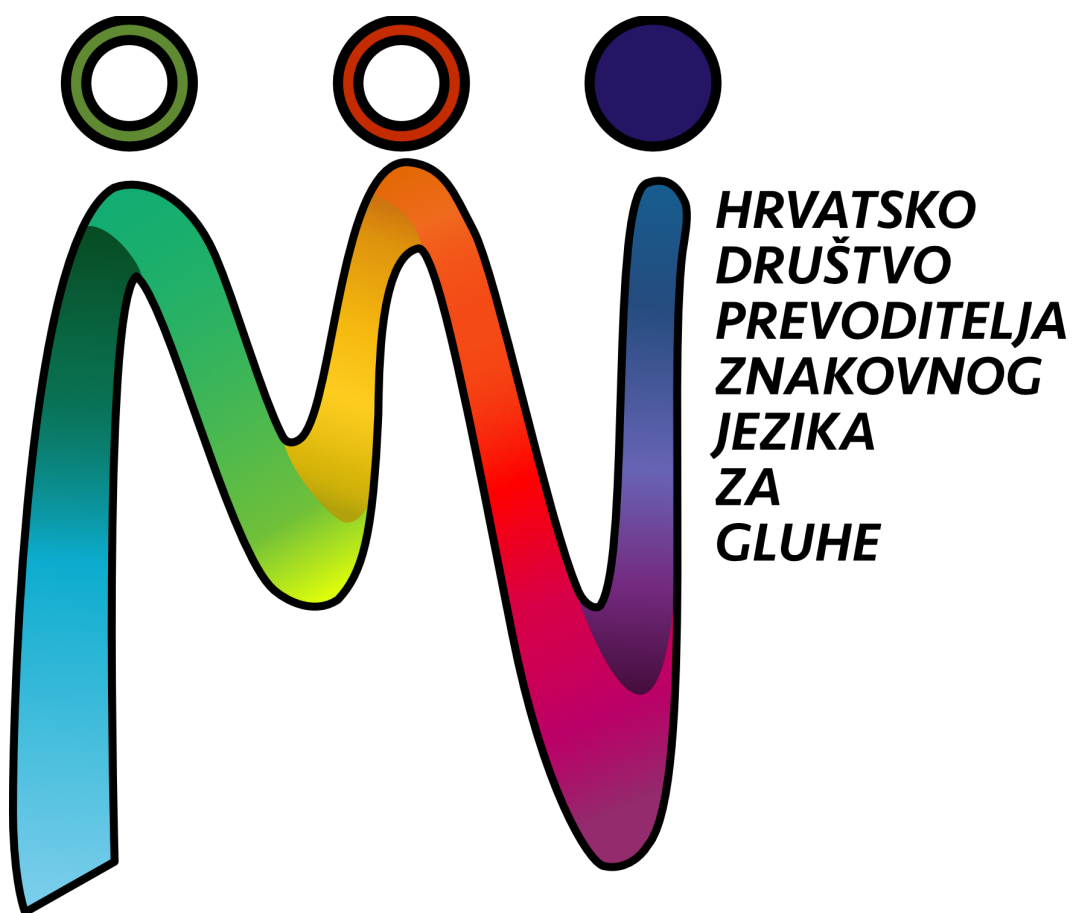

BILTEN

SADRŽAJ

RIJEČ UREDNICA _____	3
PREDGOVOR _____	4
NAŠIH PRVIH 5 GODINA _____	5
WEBINAR SVJETSKE FEDERACIJE GLUHIH I SVJETSKE UDRUGE PREVODITELJA ZNAKOVNIH JEZIKA _____	11
EFSLI-JEVE NEFORMALNE EDUKACIJE ZA PREVODITELJE ZNAKOVNIH JEZIKA _____	13
MAYA DE WIT - PREVOĐENJE ZNAKOVNIH JEZIKA U EUROPI, IZDANJE 2020. _____	15
OBRAZOVNI PREVODITELJ - PREVODITELJ U NASTAVI _____	18
MOJA PRIČA - MARIJA (MAJA) ŠOIĆ _____	20
INTERVJU S KOLEGICOM MARJO-LEEAO ALAPURANEN - PREVODITELJICOM FINSKOG ZNAKOVNOG JEZIKA _____	25

RIJEČ UREDNICA

Dragi čitatelji,

Pred vama je prvi broj biltena Hrvatskog društva prevoditelja znakovnog jezika za gluhe. Plod je rada članica društva koje su se potrudile da sadržaj bude zanimljiv i koristan. Cilj nam je u ovom i budućim brojevima biltena pisati o struci prevođenja znakovnog jezika u Hrvatskoj i svijetu, izvijestiti članstvo o zanimljivim edukacijama i događanjima vezanim uz znakovni jezik i upoznati širu javnost s aktivnostima Društva i radom prevoditelja znakovnog jezika općenito.

U prvome broju možete pročitati o tome što smo u Društvu postigli u posljednjih pet godina, upoznati dvije prevoditeljice znakovnog jezika, saznati više o radu obrazovnih prevoditelja znakovnog jezika, dobiti uvid u vrste edukacija koje nudi Europski forum prevoditelja znakovnih jezika (efsli) i još mnogo toga.

Hvala od srca svima koji su pridonijeli stvaranju prvog broja Biltena!

U nadi da ćemo uspjeti potaknuti još šire članstvo na sudjelovanje u izradi sljedećih brojeva i da ćemo zainteresirati širu javnost za teme koje su važne u prevođenju znakovnih jezika, urednice prvog broja vam žele puno užitka, novih saznanja i zabave dok čitate stranice koje slijede!

Srdačan pozdrav,

Marija Čulina, Dorijana Kavčić i Nives Gotovac

PREDGOVOR

Konačno! Nakon 5 godina od osnivanja Hrvatskog društva prevoditelja za gluhe izlazi 1. Bilten u kojem će biti objavljeni znanstveni, stručni, nestručni tekstovi o problematici komunikacije i struke prevoditelja znakovnog jezika (tumača i komunikacijskih posrednika). Nadam se da će to biti kanal gdje ćete pronaći odgovore na vaše dileme, gdje ćete aktivno sudjelovati kako bi ova, do sada neregistrirana struka ušla u Nacionalni okvir zanimanja.

Međuljudska komunikacija je vrlo složena. Ne ostvaruje se samo zvučnim, vizualnim i drugim znakovima i signalima, ostvaruje se njihovim jedinstvom. To nisu samo riječi, samo znakovi, samo pisanje, samo slušanje, promatranje - sve to je jedinstveni komunikacijski totalitet.

Socijalni i emocionalni aspekti naših života ovise o sposobnosti uspješne komunikacije. Uobičajena glasovno govorna komunikacija je ono što gluhim osobama predstavlja poteškoće i to ih čini "različitim" od "čujuće" većine. Kako bi prevladali te barijere često je potrebna podrška posrednika, u ovom slučaju, prevoditelja znakovnog jezika koji mora biti dobar poznavatelj najmanje dvaju jezika i prilagodljiv potrebama i traženim oblicima interakcije gluhe osobe i okoline. Svijest o kvaliteti prevođenja i profesionalizaciji te struke je porasla, čime se mijenja i paradigma - pomaganje - kako je većina doživljavala posao prevoditelja.

Očekujem da će prevoditelji HZJ i kritički promišljati o svojoj važnosti bez obzira na povezanost sa zajednicom gluhih. Važno je voditi računa o kvaliteti i građenju poznavanja HZJ i raditi na njegovu razvoju sukladno lingvističkim pravilima, a osim toga važno je zadržati izvornost HZJ.

Obaveza prevoditelja je točno i vjerno prenošenje informacije u datom trenutku, bez iznošenja vlastitog mišljenja pri čemu se mora poštovati povjerljivost informacije i poštivanje kodeksa profesionalne etike.

Veselim se suradnji,

Mirjana Juriša

NAŠIH PRVIH 5 GODINA

Kada se netko krene prisjećati početaka obično tekst započinje - sjećam se, krenuli smo nas par iz malog prostora i moram priznati da je vrlo slično bilo i s osnivanjem Hrvatskog društva prevoditelja znakovnog jezika za gluhe. Osnivanju je prethodila naša hrabra kandidatura za konferenciju efsli-ja 2018. godine u trenutku kada naše Društvo još nije bilo niti službeno registrirano.

Godinama smo govorili kako su nam važne edukacije, kako ih u Hrvatskoj nema i kako nešto moramo i želimo poduzeti. Na prvoj efsli konferenciji 2013. godine u Ljubljani sudjelovalo je nas par koji smo bili željni znanja o prevođenju. Već sljedeće godine organizirali smo prvi efsli TOD - trening na zahtjev jer smo htjeli početi s osnovama etike. Trening je održala Marinella Salami, sadašnja izvršna direktorica efsli-ja. Bavili smo se etičkim pitanjima i profesionalnim ponašanjem. Na treningu se okupila zanimljiva grupa prevoditelja iz Hrvatske, Srbije, Slovenije, Kosova, Italije i Ujedinjenog Kraljevstva. I tada nam je bilo jasno da je potrebno više surađivati s kolegama iz drugih država koji imaju dužu praksu i prevođenja, ali i edukacija prevoditelja.

Osnivanje našeg Društva 2016. godine donijelo nam je nove mogućnosti jer smo odlučnije krenuli s namjerom profesionalizacije i obrazovanja prevoditelja u Hrvatskoj. Živo se sjećam efsli skupštine u Ateni kada sam stala ispred, tadašnje, 34 punopravne udruge članice efsli-ja i iskazala interes Društva za organizacijom efsli konferencije 2018. godine u Hrvatskoj. Iako su neki od njih bili poprilično skeptični s obzirom na to da tada još nismo bili niti službeno registrirali Društvo, a niti bili punopravan član efsli-ja, vjerovat ću da je moj sigurni nastup i ogromna želja za učenjem i članstvom u tako velikoj međunarodnoj organizaciji bio presudan da nam ipak daju povjerenje i domaćinstvo konferencije.

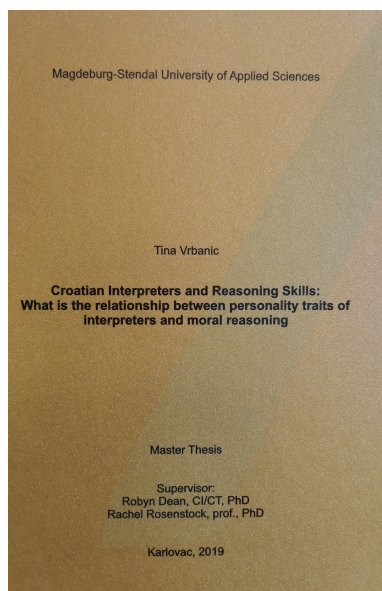
efsli konferencija 2018. godine bila je uistinu veliki uspjeh za Društvo, a nama je značila ne samo više međunarodnih kontakata već i bolje povezivanje nas koji radimo u Republici Hrvatskoj. Dobili smo nove ideje i dodatan motiv za nove suradnje i projekte. Meni osobno je ta konferencija bila draga i zbog činjenice da su mi punopravni članovi efsli-ja iskazali povjerenje i izabrali me za članicu izvršnog odbora.

2019. godina bila je izrazito zanimljiva jer smo se prvi put pokušali prijaviti na Erasmus projekt s idejom smjernica za kurikulum za prevoditelje. Iako nismo dobili projekt neizmjereno smo ponosni na kontakte koje smo ostvarili s dr.sc. Christianom Rathmannom i dr.sc. Luigijem Lerooseom, vodećim stručnjacima u području obrazovanja za prevoditelje i znakovne jezike.

Pamtit ćemo 2019. godinu i po 8. ožujku kada smo predsjednica Mirjana Juriša, Marija Šoić, Dorijana Kavčić i ja nakon velikih priprema organizirale sastanak s dekanicom Filozofskog fakulteta i njenim suradnicama, kojoj smo odlučili predstaviti ideju o uvođenju hrvatskog znakovnog jezika kao izbornog predmeta. Nakon što je gđa. Juriša uvjerljivo izlagala važnost hrvatskog znakovnog jezika i potrebe za edukacijom šireg društva, a u budućnosti i prevoditelja, uslijedio je šok - dekanica se u sekundi složila s nama i rekla da su i oni sami o tome razmišljali, no nisu znali kome se obratiti. U 7 minuta dogovorili smo nešto o čemu smo dugo godina razgovarali i sanjali.

Ožujak je uistinu bio sjajan mjesec, započeli smo dvogodišnji projekt financiran iz Europskog socijalnog fonda i zaposlili koordinatoricu i prevoditeljicu hrvatskog znakovnog jezika. U projekt je bilo uključeno i dvadeset gluhih klijenata.

Osim suradnje s Filozofskim fakultetom još je jedan važan korak napravljen na području akademskog obrazovanja prevoditelja. Članica našeg Povjerenstva za etička načela - Tina Vrbanić prva je u Republici Hrvatskoj diplomirala na EUMASLI - European Masters in Sign Language Interpreting, magisteriju iz prevođenja znakovnih jezika. Ovo je jedinstveni akademski program u kojem sudjeluju 3 vrhunska sveučilišta - HUMAK iz Finske, Magdeburg Hochschule iz Njemačke i Heriot-Watt iz Škotske, i koji u zadnje vrijeme okuplja sve više prevoditelja iz cijelog svijeta. EUMASLI program traje 5 semestara, a u svakom semestru odlazi se na jedno od 3 sveučilišta na dvotjedna predavanja. Između predavanja svatko intenzivno istražuje i piše radove. Neizmjerno smo ponosni što je Tina prva stavila našu malu Hrvatsku na tako značajno mjesto i pokazala što sve i mi možemo.

Najzanimljivija do sada bila je 2020. godina koja nam je uz koronavirus donijela povećanu potrebu za prevođenjima i prilagodbu ne samo novoj situaciji već i novim tehnologijama. Godina je počela zanimljivom efsli-jevom izgradnjom kapaciteta u Pragu pod nazivom "Je li sociokracija put do veselijeg i motiviranijeg članstva u udruzi?". Kolegica iz Austrije predstavila nam je model sociokracije u kojem udruga nije klasično organizirana već svatko doprinosi koliko zna i može. Tako se može uključiti više osoba pa čak i one koje su se tek počele baviti prevođenjem. Trening je potaknula Češka udruga prevoditelja koja se upravo našla u problemu jer nitko od članova nije htio prihvatiti

zahtjevnu ulogu izvršnog odbora, ali je svatko od prevoditelja imao neka znanja kojima je mogao doprinijeti.

1. Forum o hrvatskom znakovnom jeziku i struci

Savez gluhih i nagluhih grada Zagreba

15.2.2020.

Nakon toga krenuli smo entuzijastično i organizirali 1. Forum o hrvatskom znakovnom jeziku i struci. Forum je pobudio zanimanje velikog broja sudionika i po prvi puta smo svi zajedno raspravljali o hrvatskom znakovnom jeziku i načinima njegovog poučavanja. Složili smo se da su edukacije, koje se za sada nude, vrlo različite i da je potrebno težiti jednakim razinama znanja, a metodika podučavanja se može prilagoditi. Nužno je da razine znanja polaznika moraju pratiti Zajednički europski referentni okvir za jezike - ZEROJ. Nadali smo se da je to tek prvi Forum, iako je za sada ostao jedini, no samo zbog pandemije. Naš je optimistični plan nastaviti s Forumima barem tri do četiri puta godišnje i uključivati sve zainteresirane kako bi profesionalizirali prevoditeljsku struku, ali prije svega istraživali hrvatski znakovni jezik.

Pokrenuli smo i prvi online tečaj HZJ-a, koji je rađen prema Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike - ZEROJ-u prema kojem se razine znanja stranih jezika vrednuju od A1, koja je osnovna razina, do C2 koja označava izvorne govornike. Iznimno nas veseli cijeli taj projekt jer je u njemu sudjelovao velik broj izvornih znakovatelja i primijenjena su nova znanja u poučavanju znakovnih jezika na moderan i lako dostupan način.

S obzirom na situaciju s koronavirusom morali smo se brzo prilagoditi i organizirati kako bi gluhe osobe i dalje mogle dobivati točne i potpune informacije. Krenuli smo s formiranjem Kriznog stožera HZJ-a i koordinirali velik broj prevođenja u medijima počevši sa svakodnevnim konferencijama za tisak nacionalnog Stožera. Pri čemu nam je ključna bila sigurnost i zdravlje naših kolegica i kolega pa smo sva prevođenja odrađivali iz studija na HTV-u u kojem smo većinu vremena sami. Jedini pristup imaju kameri kada namještaju kadar prije prijevoda.

Iako je pandemija otežala mnoge aktivnosti, nama je donijela ubranu revoluciju i prijelaz na online prevođenja, koja već duže vremena radimo, no sada su dobila puni opseg i uključio se puno veći broj gluhih klijenata. Upravo zbog toga organizirali smo i koordinaciju s kolegicama u drugim regijama i podijelili cijelu državu na 5 regija kako bi olakšali pristup informacijama. Središnja Hrvatska, Slavonija, Istra i Kvarner, Južna Hrvatska i Grad Zagreb, bile su regije koje su imale zadužene i 24 sata dostupne koordinate kojima su se gluhe osobe mogle javiti i zatražiti online prijevod.

Među prvim razmišljanjima bilo je i kako se prilagoditi velikom broju gluhe djece u školama. Unatoč trudu i različitim rješenjima zbog tehničkih razloga nismo uspjeli prevoditi na programu HTV, ali nismo htjeli odustati pa smo se organizirali i svakodnevno prevodili "Školu na Trećem" za niže razrede u realnom vremenu preko Facebook stranice Društva. Ovim putem se neizmjereno zahvaljujem svim kolegicama koje su volonterski odradile cijeli posao i radile ga puna 3 mjeseca. Hvala Dorijana, Nadija, Irena, Marina, Anamarija, Davorka i Marija, odradile ste sjajan posao! Kako su danas društvene mreže i vrlo korisne, sav materijal ostat će na našim Facebook stranicama i nadam se biti koristan i novim generacijama gluhe djece.

Prevođenje u novim uvjetima donijelo je i neke zanimljive i dobrodošle promjene, kao što je to prevođenje Dnevnika u 12h i 22h na 4. programu HRT-a. Dosadašnja dugogodišnja praksa bila je prevođenje Vijesti u 18h te Dnevnika u 19h. Novi termini dodani su kako bi gluhe osobe bile informirane tijekom cijelog dana u to nesigurno pandemijsko vrijeme. I iako je nakon nekog vremena termin prevođenja Dnevnika 3 u 22h ukinut, veseli smo što se prevođenje Dnevnika 1 u 12h nastavilo i dalje.

Nismo dozvolili ni da nas zagrebački, a kasnije i petrinjski, potres iznenadi. I sami pod velikim stresom odradili smo cjelodnevno izrazito zahtjevno prevođenje. Više puta su teme edukacija o prevoditeljima stres, "burn-out" sindrom - sindrom izgaranja na poslu, mentalno zdravlje i to s razlogom. Prevoditeljski je posao kognitivno izrazito zahtjevan, a situacije gotovo nepredvidive. Iako smo navikli prevoditi prekrasne životne situacije pravi profesionalizam pokazujemo upravo u ovakvim visoko stresnim situacijama, u kojima i dalje ostajemo koncentrirani i prenosimo točnu i potpunu informaciju. Bravo svima!

Uključili smo se i u inicijativu Svjetske federacije Gluhih i potpisali Povelju o promicanju znakovnih jezika, ali i organizirali sudjelovanje političara u kampanji za Međunarodni tjedan Gluhih u kojoj smo ih naučili odznakovati - Sretan Međunarodni tjedan Gluhih! Rujan je bio divan mjesec i po prvi puta smo uputili molbu različitim televizijskim kućama za "Jednom emisijom za jezičnu ravnopravnost" te preveli najstariju emisiju HTV-a - "Plodove zemlje" na hrvatski znakovni jezik.

Također smo organizirali i našu izbornu skupštinu u rujnu i uz prijem novih članova izabrali i neke nove ljude u radna tijela. Predsjednica je jednoglasno izabrana i produžila je svoj mandat. Bila je to prilika da se i svi zajedno okupimo u novom tzv. hibridnom obliku, jedni su bili uživo prisutni na skupštini, a drugi su se priključili preko Zoom platforme. Bez obzira na te "nove" uvjete drago nam je bilo okupiti se i porazgovarati o budućnosti struke, no i prisjetiti se nekih zanimljivosti kroz godine.

Prelazak na online prevođenja bio nam je i prilika testirati odličnu aplikaciju PrevoditeljiHZJ, koju nam je ponudila češka tvrtka Deaf.com. Velik broj gluhih iz cijele Hrvatske spremno je prihvatio mogućnost zvanja prevoditelja kada im to odgovara i cijeli koncept pokazao se nužnim. Iako još nismo osigurali sredstva ne odustajemo od te odlične i prijeko potrebne ideje.

Pandemija nam je donijela mogućnost sudjelovanja na raznim online edukacijama, na kojima bi u uvjetima "starog normalnog" teško mogli sudjelovati zbog velikih troškova. Tako smo slušali i gledali zanimljive webinare kao što je bio webinar o prevođenju u

vrijeme krize COVID-a 19, Paddy Laddovo predavanje o Gluhstvu, webinar EUD-a o pristupačnosti i kvalitetnom prevodu u medijima i mnoge druge. Suradivali smo i sa Ženskom sobom i preveli informacije programa "Mreža podrške i suradnje za žrtve i svjedoke kaznenih djela".

Bilo nam je jako važno početi s radionicama za izradu našeg Etičkog kodeksa, koje smo održali tijekom 2020. te 2021. i došli do sjajnog rezultata. Modernog Etičkog kodeksa koji se temelji na vrijednostima našeg posla. Zahvaljujemo Tini na inicijativi i završnom formiranju kodeksa!

2021. godina počela nam je simpatično, do nas je došao video 3-godišnje gluhe djevojčice koja zna imena svih prevoditelja iz medija i koja je na najljepši način otvorila ovu godinu.

U siječnju su počela prva predavanja za novu generaciju na EUMASLI studiju, magisteriju iz prevodjenja znakovnih jezika, a u ovoj generaciji smo Marija Čulina i ja, Nives Gotovac! Mene beskrajno veseli konačno učiti o našoj struci od najboljih predavača i razmjenjivati iskustva s kolegicama i kolegama iz skoro cijelog svijeta. U našoj su grupi studenti iz Europe, ali i Australije, Azije i Sjedinjenih Američkih Država.

Uz velik broj svakodnevnih prijevoda odradili smo i neke zanimljive projekte kao što je - "Umjetnost na dlanu, glazba u mom kvartu". Seriju priča o glazbi u suradnji s Hrvatskom glazbenom mladeži. Zatim prevodjenje dječjih pjesmica na HZJ u suradnji s Croatia Recordsom. I nešto što je još uvijek pomalo "tajna" je jedna zanimljiva suradnja s HRT-om, no ono što možemo reći je da će mlađe generacije gluhe djece sigurno imati zanimljive materijale za učenje.

Nastavili smo i svoje radionice uživo i to prvenstveno za prevoditelje koji prevode u medijima i na Dorijaninu inicijativu krenuli s izradom glosara, rječnika i prijevodnih rješenja za zahtjevne prijevode na Dnevniku i Vijestima te konferencijama za medije Stožera civilne zaštite. Uz to održavali smo i druge radionice koje su bile dijelom na Zoom platformi, a dijelom uživo i nakon puno truda i kreativnih rješenja došli do službenog prijevoda himne Republike Hrvatske. Sada nam predstoji snimanje i službena objava, za koju se nadamo da će biti vrlo skoro.

U moru online edukacija i mi smo odlučili primiti se vesla i hrabro otisnuti i u tu avanturu. Kolegica iz Nizozemske Jetske Tinnevelt, koja je magistrirala prevođenje na EUMASLI programu, održala je zanimljivo predavanje o prevođenju o obrazovanju i s nama podijelila svoja iskustva. Razgovarali smo o obrazovnom sustavu u Nizozemskoj i kako se prevoditelji uklapaju u sve to. No, najzanimljivije su bile rasprave o izazovima s kojima se prevoditelji susreću, i pri tome se nismo ograničili samo na izazovne situacije na poslu već i u edukaciji prevoditelja. Jetske je s nama podijelila i zanimljivo istraživanje koje je napravila, a istraživala je koliko su gluhi studenti u Nizozemskoj zadovoljni načinom na koji ih predstavljaju prevoditelji te kako oni smatraju da ih trebaju predstavljati. Zaključak webinara bio je da je najvažnije dobro se pripremiti, pripremiti i pripremiti! Poželjno je da su isti prevoditelji konstantno s istim učenikom i/li studentom kako bi mogli pratiti sadržaj te koliko je važno biti otvoren i vjerovati jedan drugome kako bi prevoditelj mogao dobiti povratne informacije o kvaliteti svog prijevoda, a time i omogućiti kvalitetu obrazovanja gluhom učeniku i/li studentu.

Dugogodišnju praksu prevođenja izbora nastavili smo i na Izborima 2021. godine prijevodima izborne noći u oba kruga.

Nakon 2 godine došao je kraj našem prvom velikom projektu, koji je financirao Europski socijalni fond - ESF, u kojem su naše kolegice koordinirale i odradile velik broj prijevoda za 20 gluhih korisnika projekta i, kako oni kažu, popravile kvalitetu njihovog života.

Europsko nogometno prvenstvo na zanimljiv je način učinilo hrvatski znakovni jezik još vidljivijim. Naime, kako su se utakmice i emisije vezane uz njih prenosile na 4. programu imali smo veliko veselje svakodnevno skoro punih mjesec dana Vijesti uz hrvatski znakovni jezik u 17h prevoditi na 1. programu HRT!

Bilo je tu još zanimljivih suradnji i projekata kao što su PrideRide2021, Europsko rukometno prvenstvo za gluhe, Safety Guru Institute... a očekujemo i rezultate nekih projekata na koje smo prijavili, uz naravno svakodnevna prevođenja u vrtićima, školama, fakultetima, bolnicama, sudovima i svim drugim situacijama u kojima je gluhim osobama važno imati potpunu i točnu informaciju.

Veselimo se svim novostima koje će nam donijeti naših sljedećih 5 ili 50 godina rada 😊 i nastojanja profesionalizacije struke prevoditelja hrvatskog znakovnog jezika. Sretno nam svima!

NIVES GOTOVAC

WEBINAR SVJETSKE FEDERACIJE GLUHIH I SVJETSKE UDRUGE PREVODITELJA ZNAKOVNIH JEZIKA

The poster features a blue and white design. At the top left, a timer shows '00:01:00'. The word 'Webinar' is centered at the top. Below it are the logos for the World Federation of the Deaf (WFD) and the World Association of Sign Language Interpreters (WASLI). The main title is 'Organising synergies between National Associations of the Deaf and National Sign Language Interpreter Associations'. On the right, there is a Facebook LIVE icon and a list of available options: International Sign, Spoken English, and English Captions. Below the title, there are six circular portraits of the speakers: Dr. Joseph Murray (WFD President), Dr. Christopher Stone (WASLI President), Laura Lesmana Wijaya (Indonesia), Samuel Munana (Rwanda), Dr. Ronice Muller de Quadros (Brazil), and Dr. Marianne Stumpf (Brazil). At the bottom, the date and time are listed: 'Monday, February 22 2021 | 3.00 - 4.30pm EET'.

Svjetska federacija gluhih (WFD) organizirala je 22. veljače 2021. godine zajednički webinar sa Svjetskom udrugom prevoditelja znakovnih jezika (WASLI) na svojoj Facebook stranici putem Live opcije. Predsjednik Svjetske federacije gluhih, Joseph Murray ugostio je Christophera Stonea, predsjednika Svjetske udruge prevoditelja znakovnih jezika i četvero suradnika WFD-a iz drugih država. Tema webinara bila je "Suradnja nacionalnih udruga gluhih (eng. NAD) i nacionalnih udruga prevoditelja znakovnih jezika (eng. NASLI)". S obzirom na to da Svjetska federacija gluhih uskoro slavi 70 godina postojanja, predsjednik Joseph Murray istaknuo je da je potrebna suradnja udruga gluhih s udrugama prevoditelja kako bi gluhe osobe dobile kvalitetan prijevod, a time i pristup informacijama. G. Murray istaknuo je kako je kvaliteta prevoditelja izuzetno važna u ostvarivanju prava gluhih osoba i kako su i prevoditelji zaslužni za priznavanje statusa znakovnih jezika u mnogim državama. Naglasio je i potrebu za kontinuiranom edukacijom prevoditelja, nakon završenih akademskih programa, uz podršku zajednice gluhih jer gluhi očekuju profesionalne prevoditelje u svim situacijama.

WFD već dugo godina ima odličnu suradnju s WASLI-jem, koju su dodatno učvrstili na kongresu WFD-a u Španjolskoj 2007. godine. Na tom kongresu dogovoreni su kriteriji koje moraju ispuniti prevoditelji koji žele biti na listi prevoditelja WFD-a i WASLI-ja, a koja im omogućava angažiranje na prevođenjima najviše razine - međunarodnim konferencijama te sastancima u UN-u i europskim institucijama, s i na međunarodnu znakovnu komunikaciju (International Sign).

G. Murray i g. Stone razgovarali su o prevođenjima u vrijeme pandemije i koliko je za prevoditelja važno zaštititi klijentovo, ali i svoje zdravlje. Tijekom pandemije morali smo biti spremni i na određene kompromise kao što je prihvaćanje online prijevoda kao načina dobivanja potpunih, točnih i pravovremenih informacija.

U panel diskusiju uključili su se članovi WFD-a i to Laura Lesmana Wijaya iz Indonezije koja je voditeljica odjela za prevoditelje na fakultetu humanističkih znanosti sveučilišta u Indoneziji. Istaknula je nužnost gluhih uzora u prevoditeljskim edukacijama jer oni kao izvorni znakovatelji doprinose kvaliteti programa i boljoj edukaciji prevoditelja koji tako bolje razumiju kulturu gluhih. Iako se povremeno javi međusobno nerazumijevanje i neki prevoditelji donose odluke umjesto gluhih klijenata, ključ je suradnja zajednice gluhih sa zajednicom prevoditelja i međusobno povjerenje.

Samuel Munana iz Udruge gluhih iz Ruande govorio je o razvoju prevoditeljskih usluga i borbi gluhih osoba za dobivanje prevoditelja što je rezultiralo i osnivanjem prevoditeljske udruge. Na početku su gluhe osobe bile te koje su trebale same naći prevoditelje, što g. Munana smatra zadaćom države, a to se sada promijenilo jer gluhe osobe mogu izabrati prevoditelje koji im najbolje odgovaraju. Također je spomenuo kako je potrebno da prevoditelji pružaju pristup informacijama, a ne preuzimaju kontrolu nad gluhima. Mnogi dionici su sada uključeni u poboljšanje mogućnosti za gluhe.

Marianne Strumpf i Ronice Muller govorile su o situaciji u Brazilu i razvoju programa za poučavanje brazilskog znakovnog jezika, kojeg se sada može učiti na 40 sveučilišta diljem Brazila. Važan iskorak za zajednicu gluhih i prevoditelja napravljen je 2008. godine kada je nastao preddiplomski program za prevođenje brazilskog znakovnog jezika, kojeg danas nudi 8 sveučilišta u Brazilu. Više od 400 gluhih predavača radi na tim sveučilištima, uz još 600-tinjak dvojezičnih predavača. Trenutno je u Brazilu više od 4300 prevoditelja brazilskog znakovnog jezika, a povećava se broj prevoditelja na diplomskim i doktorskim studijima. Panelistice su istaknule kako je važno osnažiti znanstvenike i istraživače da se uključe u lobiranje prema Vladama jer se tako jasnije pokazuju ciljevi zajednice gluhih. Govorile su i o tome kako je važno da država financira prevoditelje, s čime se složio i g. Munana.

Tijekom rasprave koja je uslijedila panelisti su govorili o važnosti jednakih kriterija bez obzira na to je li riječ o gluhim ili čujućim znanstvenicima i predavačima. Svima njima je zajednički cilj poboljšanje kvalitete života gluhih osoba. No, da bi sveučilišni programi bili kvalitetni nužno je omogućiti suradnju zajednice gluhih sa znanstvenicima, i najvažnije - budućim prevoditeljima.

Povedena je rasprava o vječnom pitanju "kokoš ili jaje", odnosno je li potrebno imati zakonsko priznanje znakovnog jezika prije nego li se krene sa sveučilišnim programima prevođenja. Laura Lesmana Wijaya je istaknula kako situacija u Indoneziji, ali i drugim državama, dokazuje da to nije nužno. Indonezija za sada nema službeno priznanje znakovnih jezika, a primjer je odlične suradnje između nekoliko sveučilišta, poput sveučilišta u Hong Kongu, Kini i sveučilišta Humboldt u Njemačkoj, WFD-a i nacionalne organizacije gluhih.

Zaključak panela je da je potrebna suradnja nacionalnih organizacija gluhih s nacionalnim organizacijama prevoditelja, a ne međusobno rivalstvo, jer se tako postižu bolji rezultati i bolja kvaliteta života gluhih osoba.

EFSLI-JEVE NEFORMALNE EDUKACIJE ZA PREVODITELJE ZNAKOVNIH JEZIKA

Efsli (European Forum of Sign Language Interpreters – Europski forum prevoditelja znakovnih jezika) je organizacija koja okuplja udruge prevoditelja znakovnih jezika i pojedince prevoditelje znakovnih jezika u Europi. Organizacija omogućava tumačima i prevoditeljima znakovnih jezika platformu na kojoj se okupljaju, educiraju, izmjenjuju iskustva, znanja i vještine i postaju bolji u poslu koji rade.

Jedan od najvažnijih zadataka efsli-ja upravo je organizacija neformalnih edukacija: [webinara](#), [konferencija](#), [usavršavanje na zahtjev](#), [seminara](#), [škola i treninga](#) za bolju organizacijsku sposobnost prevoditeljskih udruga. U daljnjem tekstu ćemo vas pobliže upoznati s različitim oblicima neformalnih edukacija koje efsli nudi.

Webinari – traju dva do tri sata i osmišljeni su upravo u vrijeme širenja pandemije koronavirusa. Održavaju se preko različitih internetskih platformi poput Zoom-a. Teme su različite, od individualnih potreba prevoditelja do organizacijskih izazova s kojima se susreću udruge. Svi zainteresirani prijavljuju se preko poveznice na stranicama efsli-ja, no kako je broj sudionika ograničen, mjesta se popunjavaju prema redoslijedu prijave. Webinarari se sastoje od tri dijela, prvi je dio teorijski, zatim slijedi praktično usavršavanje, dok je posljednji dio zaključak kojim se utvrđuje što smo naučili. Webinarari mogu biti namijenjeni samo članstvu efsli-ja ili svakome tko je zainteresiran.

Konferencije – održavaju se jednom godišnje u trajanju od dva dana, svake godine u drugoj europskoj državi. Svaka konferencija obrađuje drugu temu, kroz plenarna i ostala predavanja, radionice i prezentiranje postera. Nakon svakog predavanja slijede odgovori na pitanja prisutnih, tijekom kojih često dolazi do živih rasprava. Stanke za kavu ili ručak prilika su za druženje s kolegicama i kolegama iz cijele Europe, pa i šire, za pokretanje suradnje ili sklapanje prijateljstava. Konferencije su na engleskom jeziku i međunarodnoj znakovnoj komunikaciji (International Sign – međunarodna znakovna komunikacija), uz osiguran prijevod na druge govorne i znakovne jezike (najčešće nacionalne jezike domaćina, a ponekad i susjednih država). Postoji i pisani transkript na engleskom jeziku. Važno je napomenuti da konferencije nude puno edukativnog sadržaja za sve sudionike, kojih je svake godine od 250 do 300. Krajem prvog dana konferencije obilježava se gala večerom, na kojoj se uz glazbu i kulturno umjetnički sadržaj sudionici mogu družiti, uz jelo i piće. Na kraju drugog dana izlažu se završne note i slijedi zatvaranje konferencije. Može se reći da je to događaj kojeg svakako vrijedi doživjeti.

Usavršavanje na zahtjev – vrsta edukacije održava se obično vikendom (petak, subota, nedjelja) na zahtjev određene države tj. organizacije koja je domaćin. Temu edukacije odabire država domaćin, obično najveći izazovi s kojima se ta organizacija susreće i potrebna joj je stručna podrška. Tema se obrađuje uz glavnog predavača, vode se

razgovori, rasprave, grupne i individualne radionice i naposljetku donosi zaključak. Svakako se može reći da je ovaj događaj interaktivan i edukativan. Radi se sa samo tridesetak polaznika i zbog toga je odabranu temu moguće detaljno obraditi. Predavanja su ili na engleskom, uz prijevod na IS i nacionalne znakovne jezike, ili ako je predavač Gluha osoba, kao što je bio slučaj u Sloveniji 2019. godine, onda je predavanje na IS, uz prijevod na engleski jezik ili nacionalne jezike zemlje domaćina.

Seminar – poput ostalih neformalnih edukacija nude priliku za suradnju čujućih i Gluhih prevoditelja znakovnih jezika. Održavaju se na engleskom jeziku ili samo na IS, bez prevođenja na druge znakovne jezike. Traju dva dana, na određenu temu koja se obrađuje u tri segmenta. Kod seminara je također određen maksimalni broj sudionika koji sudjeluju na temelju redoslijeda prijavljivanja. Seminari su, kao i sve ostale efsli-jeve neformalne edukacije, interaktivni te omogućuju izravnu komunikaciju kako s predavačima tako i s drugim sudionicima, predstavljaju mjesto razmjene iskustva te mogućih rješenja izazova s kojima se susreću i pojedinci i same organizacije tumača/prevoditelja. Može se reći – druženje vrijedno druženja.

Škole – one se održavaju dva do tri puta godišnje i traju različito, ovisi o organizaciji, no svakako po nekoliko dana. Postoje proljetna, ljetna i zimska efsli škola. Broj sudionika varira, a najčešće ih je oko 20. Svaka efsli škola obrađuje određenu temu po dogovoru tj. potrebi i važnosti za usavršavanje prevoditelja znakovnih jezika, a provodi se također u tri segmenta – otvaranje škole i uvod, obrađivanje teme i radionice, i zaključci i zatvaranje škole.

Za svaku od edukativnih aktivnosti plaća se kotizacija, ali se uvijek uzima u obzir razina razvoja države iz koje polaznik dolazi. Tako se omogućuje da države s nižim BDP-om imaju i nižu cijenu kotizacije. Isto tako postoji i SAF – *Supportive Attendance Fund* – fond iz kojeg se sufinanciraju kotizacije za one kojima je to najpotrebnije.

Bez obzira radi li se o organizaciji ili individualnom članu od efsli-ja i njihovih programa usavršavanja korist imaju svi. Efsli sluša i gleda svoje članove te pomaže tamo gdje je najpotrebnije. Budući da sve članice i članovi nisu na istoj razvojnoj razini efsli ustraje u svom radu na napretku, potiče na suradnju i druženje, rješavanje problema, i to sve s ciljem ujednačavanja kvalitete struke. Imate li ideju ili potrebu za daljnjim usavršavanjem možete se obratiti efsli-ju i napredovati kao pojedinac ili pak organizacija – kroz edukacije, umrežavanje, razmjenjivanje informacija i rješenja. Efsli je svakako korak naprijed.

MARTINA RONČEVIĆ

MAYA DE WIT - PREVOĐENJE ZNAKOVNIH JEZIKA U EUROPI, IZDANJE 2020.

Kolegicu Maju de Wit gotovo da ni ne treba predstavljati, ali s obzirom na to da je poznatija u međunarodnim krugovima ukratko ću opisati njezin dosadašnji rad i doprinos unaprjeđenju i profesionalizaciji struke prevoditelja znakovnih jezika.

Maya de Wit studirala je i u Sjedinjenim Američkim Državama i u Nizozemskoj. Dugogodišnja je prevoditeljica s više od 30 godina iskustva prevođenja u raznim prijevodnim situacijama, no najčešće prevodi na međunarodnim konferencijama i sastancima na najvišim razinama u institucijama Europske unije i Ujedinjenim Narodima.

Jezici s kojih i na koje prevodi su - američki znakovni jezik, nizozemski znakovni jezik, međunarodna znakovna komunikacija (IS), nizozemski jezik, engleski jezik i njemački jezik. Zanimljivo je da je kao prvi znakovni jezik naučila američki znakovni jezik tijekom studija u SAD-u, a

po povratku naučila i nizozemski znakovni jezik.

Bila je članica izvršnog odbora EULITA-e (Međunarodnog i neprofitnog udruženja sudskih tumača koji se bave prevođenjem pravnih tekstova) i predsjednica efsli-ja (Europske udruge prevoditelja znakovnih jezika), gdje je izabrana uzastopce dva puta na maksimalni broj godina. U Nizozemskoj, Maya je bila kreatorica politika u Nizozemskoj udruzi prevoditelja znakovnog jezika - NBTG, i doprinijela projektima poput: Registra prevoditelja, povećanja članstva, efsli konferencija 2001. i 2008., financiranja prevoditeljskih usluga, publikacija NBTG-a te politika odnosa s javnošću.

Maya de Wit dugogodišnja je prevoditeljica međunarodnog znakovnog na najvišim razinama - u institucijama EU i UN-a.

Radila je kao konzultantica na brojnim projektima, a među najznačajnijima su:

- savjetnica na razvoju kurikuluma za prevoditeljski program u Linzu, Austrija,
- europski projekt edukacije prevoditelja znakovnih jezika u međunarodnom okruženju,
- ocjenjivač za EUMASLI program,
- članica znanstvenog odbora za efsli konferenciju u Varšavi 2016.,
- članica ekspertne radne skupine Svjetske federacije Gluhih o tehnologiji i prevođenju znakovnih jezika,
- koordinatorka i članica savjetodavnog odbora u Međunarodnoj udruzi konferencijskih prevoditelja (AIIIC),
- vanjska suradnica u Europskoj komisiji u programu mentorstva za prevoditelje međunarodne znakovne komunikacije (IS).

Maya je tražena edukatorica u različitim prevoditeljskim područjima, no ističe da je najveća potražnja za izlaganjima o njezinim istraživanjima, prevodenjem u međunarodnom okruženju i prevodenjem sa engleskog jezika kao trećeg jezika.

Istraživanje o prevodenju znakovnih jezika u Europi provodi svake 4 godine počevši od 2000. godine. Hrvatska je priliku za sudjelovanje dobila 2016. godine. Prošlogodišnje istraživanje obuhvatilo je područja koja Maya promatra posljednjih 20 godina, a to su: prevoditeljske organizacije, nadzor kvalitete, obrazovanje i zapošljavanje.

U ovom članku naglasak ću staviti na obrazovanje prevoditelja, posebno na formalne prevoditeljske programe.

Vidljiv je trend razvoja prevoditeljskih programa, koji su počinjali kao neformalne edukacije od par mjeseci i razvili se do formalnih dvogodišnjih programa. Trenutno je više od 70 programa koji se razlikuju od države do države i od jezika do jezika. Svi formalni programi trenutno traju najmanje godinu dana, što je povećanje u odnosu na istraživanje iz 2016. godine. Većina zemalja Istočne Europe nema formalno obrazovanje prevoditelja ili nude vrlo kratke edukacije, koje u pravilu traju manje od dva mjeseca. Na tome se popisu uz Hrvatsku nalaze i Albanija, Armenija, Cipar, Estonija, Gruzija, Grčka, Italija, Luksemburg, Poljska, Srbija i Švicarska (francuska i talijanska regija).

U istraživanju je naglašeno da, iako Hrvatska trenutno nema formalni prevoditeljski program, mi kao Društvo prevoditelja, intenzivno se bavimo obrazovanjem budućih predavača i formiranjem budućeg programa. Važno je napomenuti da se u posljednje dvije godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu održavaju predavanja hrvatskog znakovnog jezika kao izbornog predmeta za studente svih studijskih grupa. Nakon dugogodišnjih pokušaja uspostavili smo suradnju s Filozofskim fakultetom, a krajnji nam je cilj preddiplomski studij hrvatskog znakovnog jezika i kulture Gluhih, te diplomski studij prevodenja znakovnog jezika.

Mnoge države, iako nemaju akademske programe, organiziraju kraće ili duže edukacije u suradnji s Udrugama/Savezima gluhih. Sve je veći broj država koje imaju preddiplomske i/li diplomske programe. Posebno odskoče Francuska koja ima čak pet diplomskih programa za prevoditelje, a isto toliko ima i preddiplomskih programa u Njemačkoj, koja ima i dva diplomska programa. Češka, Norveška i Portugal su države koje imaju po tri preddiplomska programa prevodenja.

Zanimljivo je da su u nekim državama, kao npr. Estoniji, Gruziji i Poljskoj, postojali prevoditeljski programi na višim razinama obrazovanja, ali su nakon nekog vremena obustavljeni ili ukinuti. Pohvalno je da su, od posljednjeg Mayinog istraživanja, ili započele provedbe prevoditeljskih programa u Bjelorusiji, Slovačkoj, Turskoj i na Malti.

**U Europi je trenutno više od
sedamdeset prevoditeljskih edukacija
različitog stupnja.**

- MAYA DE WIT

Maya u svom istraživanju “Sign Language Interpreting in Europe, 2020 Edition” (Prevođenje znakovnih jezika u Europi, izdanje 2020.) posebnu pažnju posvećuje gluhim prevoditeljima i prati države i programe u kojima i oni mogu ravnopravno sudjelovati. Zanima ju postoje li posebni programi za gluhe prevoditelje, kao što je slučaj u Austriji i Švedskoj, a smatra da je najvažnije i dalje raditi na podizanju svijesti o potrebi obrazovanih Gluhih prevoditelja. U istraživanju su popisane i države koje imaju posebne programe za prevoditelje za gluhoslijepe osobe, kao što to postoji u Hrvatskoj, u organizaciji Hrvatskog saveza gluhoslijepih osoba “Dodir”.

U nekim državama potrebna je diploma iz prevođenja kako bi se prevoditelj mogao zaposliti, a u nekim slučajevima je diploma povezana sa sustavom plaćanja odnosno plaćama prevoditelja. Prevoditelji koji imaju diplomu zapošljavaju se u prevoditeljskim agencijama, a vidljiv je i porast u potražnji za obrazovanim prevoditeljima. Pitanje kontinuirane edukacije također je različito riješeno i primjećujem da je to neovisno o činjenici ima li država akademske programe za prevoditelje ili ne, kao što je to slučaj u npr. Mađarskoj koja ima samo strukovno obrazovanje prevoditelja, ali prevoditelji moraju redovno pohađati dodatne edukacije.

Sustav mentorstva je iznimno važan u našoj profesiji i već je dugi niz godina dio prevoditeljskih programa u nekim državama, najčešće istih onih koje traže i trajno usavršavanje. Često su ti programi volonterski i samo ih je pet formalno priznato. Pred našom profesijom, a posebno u Hrvatskoj, dug je put. No, to je i razlog zašto smo se okupili i zašto radimo na unaprjeđenju svojih znanja i vještina.

Izvori:

http://www.cit-asl.org/new/wp-content/uploads/2018/01/IJIE_9_2_f_IntdeBoe_deWit.pdf
International Journal of Interpreter Education, 9(2), 40–43. © 2017 Conference of Interpreter Trainers 43
<https://www.mayadewit.nl/about>

NIVES GOTOVAC

OBRAZOVNI PREVODITELJ - PREVODITELJ U NASTAVI

Jedna od tema za ovaj bilten bila je i tema o obrazovnom prevoditelju. S obzirom da i sama imam iskustvo prevođenja u predškolskom i školskom sustavu, pisat ću ukratko o tome tko je i koja je uloga obrazovnog prevoditelja.

Obrazovni prevoditelj je osoba koja profesionalno prevodi u svim formalnim i neformalnim sustavima obrazovanja, bez obzira radi li se o četrdesetogodišnjaku koji pohađa tečaj ronjenja, dvadesetpetogodišnjakinji koja sluša predavanja u auto školi, šezdesetogodišnjaku koji pohađa tečaj računalstva ili osmogodišnjaku koji ide u ljetni kamp ili o predškolskom, osnovnoškolskom, srednjoškolskom i visokoškolskom obrazovanju. Od obrazovnog se prevoditelja očekuje ne samo izvrsno znanje znakovnog i govornog jezika već i kontinuirano

ulaganje u svoje znanje o samim obrazovnim procesima. U nastavku teksta usredotočit ću se na obrazovnog prevoditelja u formalnim sustavima obrazovanja s posebnim osvrtom na predškolsko i osnovnoškolsko obrazovanje.

Posljednjih godina raste potreba za obrazovnim prevoditeljima. U porastu je broj gluhe i nagluhe djece u Hrvatskoj uključene u redovan sustav predškolskog i školskog odgoja i obrazovanja. Učenici imaju različite stupnjeve oštećenja sluha, kulturološka i jezična porijekla, sposobnosti u učenju te vještine i potrebe u komunikaciji. Iz prethodno navedenih razloga može se pretpostaviti koliko je kompleksna uloga obrazovnog prevoditelja.

Jedna od glavnih zadaća prevoditelja jest rad na inkluziji, odnosno uključivanju učenika sa gubitkom sluha. Uključivanje se odnosi na potpuno i punopravno sudjelovanje učenika u svim aktivnostima u učionici i izvan nje, te potpuni pristup nacionalnom kurikulumu Republike Hrvatske za predškolski, školski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje, uz pomoć suradnje učitelja i prevoditelja.

Obrazovni prevoditelj može imati različite uloge u različitim situacijama. Potrebe učenika s gubitkom sluha, različite su ovisno o tome je li dijete u predškolskom sustavu, u nižim razredima osnovne škole, u višim razredima osnovne škole ili u srednjem te visokom obrazovanju. Promjene u djetetovom kognitivnom, jezičnom i socijalnom razvoju iziskuju promjene u odgovornosti prevoditelja. Uloga prevoditelja kod djeteta u nižim razredima osnovne škole je pomoći učenicima u komunikaciji i učenju jezika. Prevoditelj mora, ne samo prenijeti sadržaj, nego svakako imati na umu način na koji znakuje i paziti na svoju prozodiju, s obzirom da je odgovoran za razvoj djetetovih vještina razmišljanja i jezika.

Kako školovanje napreduje i učenik prelazi u više razrede osnovne ili srednje škole odgovornosti prevoditelja se postupno mijenjaju, odnosno prilagođavaju.

Jednako tako važna je razmjena informacija i suradnja sa stručnim timom u obrazovnoj ustanovi i roditeljima učenika. Članovi stručnog tima su učitelji, ravnatelj/-ica, logoped/-ica, rehabilitator/-ica psiholog/-ica.... Uloga prevoditelja je od ključne važnosti za funkcioniranje cijelog tima, ali i za razumijevanje pojedinog člana zbog mogućih intervencija sa učenikom. Obrazovni prevoditelj treba informirati o svojoj ulozi učitelje i sve druge koji su uključeni u nastavni proces učenika. Jednako tako dužan je informirati učitelje o tome koliko učenik razumije jezik koji uči, te pružati učeniku podršku u razumijevanju uloge prevoditelja u nastavi. Prevoditelj tako treba preuzimati uloge učitelja odnosno učenika, biti npr. učenikov glas, odgovarajući na pitanja učitelja jednako samouvjereno ili oprezno kao učenik.

Prevođenje u nastavi je nova struka u Hrvatskoj koju još treba istraživati. Sve što su pojedinci naučili kroz rad treba poučavati i primijeniti u praksi. Ključna je kontinuirana edukacija s najvećim naglaskom na usavršavanju vještina prevođenja. Jedna od mojih preporuka za literaturu koja može biti od pomoći je priručnik, Seal, B. C. (2004). Best Practices in Educational Interpreting, Allyn & Bacon.

Naposljetku, tamo gdje postoji želja za osobnim napretkom, uz adekvatnu podršku, rezultati sigurno neće izostati. Nit vodilja trebaju biti najviši etički i znanstveni standardi u prevoditeljskoj praksi.

NADIJA LOVREKOVIĆ

MOJA PRIČA - MARIJA (MAJA) ŠOIĆ POTRESNI UVJETI RADA

Razgovarali smo s našom dugogodišnjom kolegicom Marijom Šoić, koju svi zovu Maja. Pitali smo ju o njezinom iskustvu rada od samih početaka usluge tumača/prevoditelja hrvatskoga znakovnog jezika, ali i o najstresnijoj prijevodnoj situaciji u kojoj se našla i koja je zabilježena kamerama, naime prijevodu na nacionalnoj televiziji za vrijeme jednog od najjačih zabilježenih potresa u Hrvatskoj. Njezina priča potaknula nas je da iznova promislimo o svome radnom mjestu – u koje nas sve nepredvidive situacije može dovesti. Ovisimo ne samo o ljudskom faktoru već i o mogućim prirodnim katastrofama.

Koliko dugo radiš kao prevoditelj i kako si došla do Saveza gluhih i nagluhih grada Zagreba i uopće u ovu struku?

Mogu reći da priča počinje 2007. godine ratificiranjem Republike Hrvatske Konvencije o pravima osoba s invaliditetom. Probudila se svijest, možda, ali zapravo je Europska Unija bila ta koja je primorala RH da ima zakone usklađene s pravnom stečevinom i načelima na kojima počiva sama Europska Unija. U toj se, dakle, Konvenciji izričito govori da je odgovornost države osigurati promicanje jezičnog identiteta zajednice Gluhih i uslugu tumača/prevoditelja. U prvom naletu zvala su se djeca Gluhih roditelja koja su se zapošljavala preko tadašnjeg Ministarstva Obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

Cijeli život sam u zajednici Gluhih, od roditelja, prijatelja i kumova, HZJ mi je materinski jezik, mogu slobodno to reći. Kad je poziv došao do mene, pomislila sam – pa radit ću isto ono što sam radila cijeli život samo što ću sada za to dobivati plaću. To je bio početak struke tako da se tada gledalo, maltene, samo dobro znanje hrvatskoga znakovnog jezika. Dakle, radim od 2008. godine.

Jesi li znala u što se upuštaš?

Jesam.

Po čemu?

Po tome što je upravo moj najbliži krug Gluhih izuzetno heterogena grupa, kako i zajednica Gluhih sama po sebi je. Tako da sam imala već razvijene vještine komunikacije u svim oblicima. Na primjer, moja je tetka bila zaista gluhonijema, bila je i nepismena, prema tome osoba koja nije imala nikakav kontakt s hrvatskim govornim jezikom. S njom nije bilo sricanja, metoda kojom se mnogi početnici u ovoj struci služe u trenucima kada se ne mogu sjetiti kojeg znaka. U tom se trenutku oslanjaju na hrvatski govorni jezik, prenesu nekakvu informaciju i misli se da je posao odrađen. Ja se nisam mogla osloniti na hrvatski govorni jezik već sam se morala snalaziti jedino unutar hrvatskoga znakovnog jezika. Dakle, u tim počecima ja nemam iskustva, ali i sama struka je u povojima i nemaš se na što osloniti nego samo na svoje znanje HZJ, a znanje o struci stvaralo se „u hodu“, iz iskustvenih situacija s prijevoda.

Isto tako, postoji mišljenje da djeca Gluhih roditelja nisu pogodna za rad tumača/prevoditelja jer se smatra da si u prijevodnim situacijama ne mogu pomoći, da intuitivno

preuzimaju glavnu ulogu u komunikaciji, da se zauzimaju za svoje roditelje, da odgovaraju na postavljena pitanja umjesto njih, da odlučuju umjesto njih ili da se stavljaju u ulogu „pomagača“. Ali, ja to nikada nisam radila. Intuitivno sam znala struku i u svojim prijevodima bila neutralna, prevodila simultano i nikada ne odgovarala umjesto mojih roditelja. Dakle, nije bilo edukacija, uputa, kako se treba ponašati i raditi, no kako sam ja to intuitivno već radila prema pravilima struke i etičkom kodeksu, kada se struka počela razvijati, kada smo počeli preuzimati stručna i znanstvena znanja drugih država, ja nisam trebala prolaziti veliku transformaciju.

I odmah su te „bacili u vatru“?

Tako je. I moram reći da je i od strane Gluhih bilo zaziranja, straha, nepovjerenja i nedoumice prema novonastaloj situaciji. Naime, sada je uz njih, zapravo, nepoznata osoba koja ulazi u sve njihove životne sfere. Možda jer su me poznavali i jer su poznavali moje roditelje, ali ipak su dosta brzo stekli povjerenje u mene, na prijevodnim su situacijama bili sve opušteniji i mogla sam raditi svoj posao.

Najteže je bilo na sudu. Jer na sudu vrijede posebna pravila. Moje prvo iskustvo na sudu bilo je jako neugodno i dogodio se čak okršaj sa sutkinjom. Situacija je bila takva da je od četiri osobe tri bilo čujućih, a jedna je osoba bila Gluha. U jednom je trenutku ušao kolega od sutkinje s kojim se upustila u privatni neformalan razgovor. Budući da su razgovarali dovoljno glasno da su svi to mogli čuti, uključujući mene, ja sam samoinicijativno počela prevoditi Gluhoj osobi. U tom trenutku sutkinja je reagirala, zabezeknuto me pogledala i pitala da otkud mi pravo, da tko mi je dao dozvolu da prevodim. Koliko god da sam bila zbunjena, ja sam se ipak pribrala i službeno joj objasnila da je razgovor bio dovoljno glasan da sve čujuće osobe to mogu čuti, i kako te čujuće osobe imaju pravo to čuti, tako i Gluha osoba ima pravo čuti. Ako ne želi da Gluha osoba čuje što ona razgovara, neka nas udalji iz prostorije. Nije joj smetalo da svi čujući čuju što govori, a smetalo joj je da Gluha osoba to čuje. Nevjerojatno. Ponavljam, nitko me nije educirao niti uputio kako bih se trebala ponijeti u takvim situacijama, no ja sam intuitivno osjetila i znala kako se trebam postaviti – i stala sam u obranu struke. Na to mi je rekla da nisam fleksibilna, što mi isto tako nije bilo jasno što time misli. Sutkinja je na to prekinula svoj privatni razgovor i krenula s raspravom. Nakon rasprave mi se obratila i ispričala. Tada sam shvatila da je i čujuće potrebno informirati i educirati o novoj struci.

U ovih 13 godina, u kojim si sve prijevodnim situacijama bila, što to znači biti tumač/prevoditelj na terenu?

Počevši od rađaonice do posljednjeg ispraćaja. Jednom prilikom došli su ljudi iz Novog Zelanda i zatražili prijevod na gruntovnici ili katastru. Pitali su me jesam li i za koje područje specijalizirana, na što sam ja odgovorila – za sve. Vidite koliko su tada već neke države bile napredne u toj struci da su se prevoditelji specijalizirali, da li za medicinu, obrazovanje, sudove ili televiziju, dok sam u Zagrebu, u Savezu gluhih grada Zagreba ja bila u to vrijeme, pa zapravo i jedina zaposlena prevoditeljica.

S vremenom je prijevoda bilo sve više, jer su Gluhi sada znali da mogu dobiti uslugu prevoditelja koja je besplatna. Tako da se krug korisnika sve više širio i bio je sve veći broj iznova novih i različitih situacija. Roditeljski sastanci za djecu, sastanci u firmama, kupovina mobitela, razgovori za posao. Do doktora, naravno, do situacija kada ti liječnik

govori da si smrtno bolestan, kada si u situaciji da prenosiš takvu tešku, tešku informaciju.

Koje bi izazove navela kao najveće?

Najveći problem/izazov je čujuća populacija. U nerazumijevanju, odnosno usudila bih se reći da je više u neznanju nego nerazumijevanju Gluhe osobe i zajednice Gluhih. Na primjer, bila je još jedna teška medicinska situacija gdje je doktor meni rekao što planira s pacijentom i to s nalogom – onda ćete vi to njemu priopćiti kasnije. Dakle, u tom komunikacijskom trokutu oni se izuzimaju, obraćaju se meni istovremeno zanemarujući Gluhu osobu. Ne očekuju dvosmjernu komunikaciju, nego svu informaciju prenesu na mene i očekuju da sam ja ta koja ulazi u komunikaciju s pacijentom.

Sve je jednako teško i jednako zahtjevno jer je svaka, ali baš svaka situacija drugačija upravo zato što su u svakoj situaciji novi i drugačiji dionici.

Dolazimo sad do jednog od tih izazovnih trenutaka, do jedne izrazito stresne situacije u kojoj si se našla, a koja je zabilježena na nacionalnoj televiziji. Trenutak u kojem ti je, možemo slobodno reći, bilo ugroženo zdravlje i život – potres. Dakle, bila si na televiziji, i?

Ni za jednu prijevodnu situaciju ne možeš znati kako će se razvijati, kako će završiti i onda od svih mogućnosti dogodi ti se takvo nešto, da. 29.12.2020., utorak, dan kao svaki drugi, televizija, Dnevnik 1 u 12 sati, na HRT 4. i u 12 sati i 19 minuta - potres. Epicentar kod Petrinje, jačine 6,2 po Richteru.

Na snimci se vidi da ti nisi stala s prijevodom i izašla iz kadra nego si – nastavila prevoditi.

U tom trenutku ne razmišljaš ni o čemu, ti si sada na televiziji, uživo. Ja sam zapravo u isti tren shvatila da je potres, ali sam razmišljala da me gledaju Gluhi u drugim gradovima, u kojima se potres ne osjeti. I ti razmišljaš o tome da, jednostavno – obaviš posao do kraja. No, u jednom trenutku se počelo jako tresti, bilo je toliko snažno da sam nakon nekoliko trenutaka ipak stala i pogledala prema stropu, jer su se reflektori počeli tako jako ljuljati da je izgledalo da će mi u svakom trenutku pasti na glavu. No, ja i dalje prevodim i onda sam u jednom trenutku odznakovala – oprostite, potres je. Iako mi je bilo jasno da su i sami gledatelji to shvatili jer sam se u nekoliko trenutaka ljuljala kao da sam u lunaparku. U jednom mi je trenutku prošlo kroz glavu da bi svakako bilo drugačije da se potres dogodio za vrijeme Dnevnika koji ode uživo. Naime, Dnevnik emitiran uživo traje do 12:15, nakon toga slijede Sport i Vremenska prognoza koji su snimljeni ranije, a na televiziji se pušta snimka. Tako da je na snimci meteorologinja bila mrtva hladna, ne pokazuje nikakve znakove da se išta događa. Meteorologinja govori o vremenu danas, sutra, prekosutra, a ja se ljuljam. U tom trenutku jednostavno ne razmišljaš, kasnije mi je tek došlo do glave i pitala sam se zašto sam i dalje tu, zašto se ne dignem i ne bježim. No, odradila sam Dnevnik do kraja. Onda sam krenula iz studija, ali kad sam otvorila vrata ništa se nije vidjelo od prašine i žbuke koja je pala i nikoga nije bilo u susjednim redakcijama. Nekako sam izašla u glavni hodnik, a tamo je bilo još gore, komadi žbuke, razbacane stolice i samo sam čula glas – bježite van! Kad sam napokon izašla iz zgrade televizije vidjela sam toliku hrpu ljudi da sam pomislila – pa zar sam ja jedina ostala u zgradi?! I tek tada mi je glavom i tijelom prostrujao – strah.

Mislim da se možemo složiti da te ni jedna edukacija na svijetu ne može pripremiti za takvu situaciju.

Da, istina, slažem se. Naš posao – toliko je nepredvidiv da se ne možemo pripremiti na sve. Edukacija ne može biti toliko dugotrajna i raznovrsna da obuhvati sve moguće situacije.

Po tvom mišljenju, koja je budućnost ove naše struke?

Ako vidimo kako se to razvija u svijetu i koliko već traje u pojedinim zemljama, ovih naših 15 godina samo je početak. Koliko sam prisustvovala međunarodnim konferencijama, radionicama, što znači da sam na međunarodnim edukacijama mogla vidjeti da smo mi – na dobrom putu. Treba raditi na primjeni etičkog kodeksa, trebamo razvijati edukativne materijale, da se struka profesionalizira i ujednači. I dalje smo dosta na razini

individualne improvizacije. Sada je puno lakše, naravno, više nas je, imaš s kime podijeliti svoja iskustva, prenijeti na koga svoje vještine. Trudimo se redovito održavati radionice na kojima jačamo svoja znanja i kapacitete. Organiziramo sami sebi predavanja stranih stručnjaka. Svakako bih mogla reći da je ono što sam prije radila intuitivno sada potkrijepljeno edukacijama i etičkim kodeksom.

Sljedeći korak, što je osobito važno, je uložiti truda da uđemo u visokoškolsko obrazovanje, da smo fakultetski obrazovani. Ali, ono što želim reći za kraj, moje mišljenje i stav je da kao i za neka druga zanimanja i za ovaj posao – moraš imati u sebi. Ili jesi ili nisi.

DORIJANA KAVČIĆ

INTERVJU S KOLEGICOM MARJO-LEEAO ALAPURANEN - PREVODITELJICOM FINSKOG ZNAKOVNOG JEZIKA

Bok, Matu! Hvala ti sto si prihvatila ovaj intervju za prvi broj biltena CASLIFD-a! Počnimo s nekoliko osnovnih podataka o tebi - tko si, odakle si i čime se baviš?

Pozdrav svima! Ja sam Matu, punim imenom Marjo-Leea Alapuranen. Dolazim iz Finske gdje radim kao prevoditeljica finskog znakovnog jezika.

Koji su tvoji hobiji, što voliš raditi u slobodno vrijeme?

U slobodno vrijeme volim čitati. Znam i plesti, ali moram priznati da se time bavim uglavnom zimi. Također nastojim vježbati kad imam vremena.

Kako to da si odlučila biti prevoditeljica znakovnog jezika i kako si se školovala? Je li u tvojoj generaciji bilo mnogo studenata? Tko je predavao znakovni jezik, a tko prevođenje? Naše čitatelje jako zanima kako izgleda studij znakovnog jezika budući da još uvijek nemamo takav program u Hrvatskoj, no nadamo se da ćemo ga uskoro imati.

Kad sam počela studirati prevođenje znakovnog jezika, nisam imala nikakve veze sa zajednicom gluhih. Tako je s većinom današnjih studenata prevođenja znakovnog jezika. S vremena na vrijeme bih negdje vidjela znakovni jezik ili vijesti na znakovnom jeziku na televiziji, i to je bilo sve što sam znala. Ono što me privuklo toj profesiji, isprva je bila čista fascinacija jezikom koji je funkcionirao toliko drugačije od svega na što sam bila navikla. Kad sam primljena na studij, isprva sam mislila da ću si dati godinu dana i vidjeti sviđa li mi se to ili ne. Do sada je prošlo nešto manje od 12 godina otkako imam sreću da je u mom životu finski znakovni jezik.

U Finskoj je obrazovanje za prevoditelje znakovnog jezika četverogodišnji studij (240 ECTS bodova). Postoje dva sveučilišta primijenjenih znanosti koja nude takav program, Humak i Diak. Kad sam započela studij u jesen 2012. u Humak Kuopiu, u generaciji nas je bilo gotovo 30. Ali nismo bili jedini, jer je bilo još studenata i u Humak Helsinkiju i Diaku. Mislim da sada i Humak i Diak primaju po 25 studenata, ali neki od njih kad diplomiraju rade kao prevoditelji za osobe s oštećenim govorom. Tako je došlo do promjene kako u broju studenata koji su svake godine primljeni na program, tako i u nastavnim programima studija.

Učitelji su i gluhi i čujuć. Neki od njih su diplomirali finski znakovni jezik na sveučilištu, neki od njih radili su kao prevoditelji dugi niz godina prije nego što su postali nastavnici. Tijekom studija se uči finski znakovni jezik, finski jezik, vrste prevođenja, etika ... Neki se studenti dodatno educiraju i postaju prevoditelji za gluhoslijepe osobe ili nauče prevođenje govora u tekst ili pak pedagoške studije kako bi postali predavači komunikacije na znakovnom jeziku. Studij je jako povezan sa svijetom rada: studenti se pridružuju profesionalnim prevoditeljima dok prevode na terenu. Ovisno o tome na kojoj su studijskoj godini, ili promatraju rad prevoditelja ili vježbaju prevoditi u stvarnim životnim situacijama. Na kraju studija pišu diplomski rad koji je često vezan uz ta iskustva.

Gdje si sve radila nakon završetka studija?

Nakon što sam diplomirala, počela sam raditi kao prevoditeljica znakovnog jezika. Budući da sam oduvijek bila znatiželjna i željna dodatnog znanja, prošla sam dodatnu izobrazbu za prevođenje govora u tekst. Kasnije sam pri sveučilištu magistrirala engleski jezik. Kao prevoditeljica radim već skoro devet godina. Do sad sam prevodila u obrazovnim ustanovama, tijekom uobičajenih aktivnosti u zajednici, na raznim edukacijama, u inozemstvu ... Nikad nisam prevodila na porođaju, ali mislim da sam u svakoj drugoj životnoj situaciji prevodila.

Nedavno sam počela raditi kao stalno zaposlena prevoditeljica na Sveučilištu Jyväskylä, koje je glavni nositelj istraživanja finskog znakovnog jezika i koje nudi i dodiplomske i poslijepostdiplomske studije finskog znakovnog jezika.

To je stvarno jako zanimljivo! Na sveučilištima u Hrvatskoj gluhi studenti moraju se sami pobrinuti za to da dobiju prevoditelje jer sveučilišta nemaju zaposlene prevoditelje za znakovni jezik. Možeš li nam reći nešto o prevoditeljima znakovnog jezika u Finskoj? Koliko ih ima, imate li nekakav sustav akreditiranja, imate li aktivne strukovne organizacije (udruženje prevoditelja znakovnog jezika)?

U Finskoj imamo oko 450 osoba koje rade kao prevoditelji znakovnog jezika. Prevoditelji znakovnog jezika moraju imati formalno obrazovanje, a danas to podrazumijeva četverogodišnji studij za prevoditelje. Prevoditelji rade uglavnom za privatne agencije ili kao poduzetnici. Budući da se svake 2 do 4 godine provodi javni natječaj za usluge prevođenja u kojemu mogu sudjelovati samo pravne osobe, nemamo slobodnih prevoditelja *freelancera*.

U našoj nacionalnoj udruzi sam članica odbora koji se zove Kieliasiantuntijat (Odbor jezičnih stručnjaka). Nekada smo imali udrugu samo za nas prevoditelje znakovnog jezika, ali prije nekoliko godina udružili smo snage s drugom udrugom, pa smo sada zajedno s prevoditeljima govornih jezika, književnim prevoditeljima, pismenim prevoditeljima itd. Naša udruga trenutno predstavlja 2500 profesionalaca koji rade s jezicima.

Što smatraš glavnim izazovima u svome poslu, a što te najviše veseli?

To dvoje je uglavnom međusobno povezano. Jedan od glavnih izazova i najvećih radosti je to što nijedan dan nije isti. To znači da se moram prilagođavati promjenjivim okolnostima i biti fleksibilna, ali pritom imam priliku napredovati i upoznavati se s novim temama. Moram reći da je jedna od najvećih radosti to što zbog silnog pripremanja za različite poslove postanete prilično dobri u igri Trivial Pursuit (kviz s pitanjima iz opće i pop kulture sličan Lovcu, op.prev.)!

Početkom 2021. godine počela si studirati na EUMASLI-ju (European Master in Sign Language Interpreting). Možeš li s nama podijeliti svoje prve dojmove? Što ti se čini najkorisnijim ili najfascinantnijim na EUMASLI -ju?

Zasad obožavam EUMASLI!! Predivno je upoznati ljude iz cijelog svijeta i čuti tko su i odakle dolaze. Mislim da ćemo na kraju imati globalnu mrežu prijatelja i kolega. I sadržaj studija je jako zanimljiv. Naravno, sve je to ponekad jako teško, ali isplati se. Samo se nadam da ću nakon početnog dijela koji pohađam putem nastave na daljinu, kasnije zaista upoznati sve te ljude uživo.

U ovom ćemo se broju baviti iskustvima s posla, koja ponekad imaju smiješne ili pomalo strašne ishode, poput potresa usred prevođenja. ... Želiš li nam ispričati neke dogodovštine, na temelju vlastitog iskustva ili iskustva kolega i kolegica? Naravno, sakrijmo pritom sve detalje koji bi mogli otkriti identitet uključenih!

Srećom, nemamo baš puno potresa u Finskoj... 😊. Mislim da rad na mjestima gdje ste okruženi djecom uvijek može iznenaditi. Iznenada se javljaju pitanja prevoditelju: „A imaš li ti psa? Doneseš mi sok?“, ili vam netko samo odjednom sjedne u krilo usred prevođenja, ali nema druge nego da samo nastavite raditi svoj posao. Postoji i jedan problem specifičan za Finsku, a to je da biste tijekom prevođenja mogli završiti u sauni. A u finsku saunu većina ljudi ide gola, ne u kupaćem kostimu ili umotani u ručnik. Dakle, ako do toga dođe morate se zapitati a gdje da sad, molim vas lijepo, zalijepim svoju oznaku s imenom?! 😊

Moram priznati da srećom nisam imala takvih dilema! A sada, kako se bliži kraj ovog intervjua, drugačija vrsta pitanja! Budući da se svi jako veselimo ponovnom putovanju za neko vrijeme - koja mjesta u Finskoj se tebi najviše sviđaju i što bi našim čitateljima preporučila da posjete u Finskoj?

Pa, budući da sam iz Laponije, mogu reći da je finska Laponija zaista vrijedna posjeta. Priča se da u Laponiji umjesto četiri postoji osam godišnjih doba. Tamo živi i Djed Božićnjak sa svojim vilenjacima! Finska je puna prekrasnih mjesta. Pogotovo ako volite prirodu. Osim Laponije, kažu da je i arhipelag Turku predivan, ali tamo nisam nikad bila.

A ako vas zanima arhitektura, moj trenutni rodni grad Jyväskylä središte je Alvara Aalta (poznati finski arhitekt, op.prev.)!

Puno ti hvala na ovom razgovoru, stvarno nam je drago da si razgovarala s nama. Na kraju, koja bi bila tvoja glavna poruka za svakoga tko razmišlja o tome da postane prevoditelj? Postoje li neke posebne vještine ili karakteristike na kojima bi trebalo raditi?

Budite znatiželjni i raspitujte se o svemu. Držite oči i um otvorenima za svijet oko sebe. Ne bojte se naučiti više.

Hvala ti puno, Matu. Bilo mi je zadovoljstvo.

MARIJA ČULINA

